

Със сключен на 10.02.2009г. предварителен договор за продажба Александър Тасев се е задължил да купи, а Петър Манолов се е задължил да продаде един магазин за авточасти, находящ се в град София, улица „Цар Симеон“ № 57, с площ от 110 кв. метра за цена от 150 000 лева, платима на три равни части. Първата вноска е била дължима при подписване на предварителния договор, падежът на втората вноска е бил определен на 10.03.2009г., а третата вноска е била дължима при сключване на окончателния договор за продажба, което е трябвало да стане на 10.05.2009г.. Със сключването на предварителния договор Александър Тасев платил първата вноска, а стойността на втората вноска той е превел по банкова сметка на обещателя. Междувременно на 10.04.2009г. Петър Манолов, с нотариален акт № 5, том II, дело №12/2009г. на нотариус с рег.№ 201 от Регистъра на Нотариалната камара (РНК), е дарил на сина си Иван Манолов процесния магазин. На 20.05.2009г. с договор за продажба, извършен с нотариален акт № 7, том II, дело № 15/2009г. на нотариус с рег.№ 201 от РНК, Иван Манолов продал процесния магазин на дружество „Просперити“ ЕООД, чийто собственик и управител бил той.

През месец май 2011г. Александър Тасев депозирал искова молба, с която предявил в обективно съединяване главен иск за установяване нищожността поради симулация на сключените на 10.04.2009г. с нотариален акт № 5/2009г. и на 20.05.2009г. с нотариален акт № 7/2009г. договори за дарение и продажба на процесния магазин и евентуален иск за обявяване на същите договори за относително недействителни. По отношение на евентуалния иск в исковата молба е било изложено, че атакуваните сделки са увредели ищеца, възпрепятствайки го да придобие собствеността на процесния магазин.

С отговора на исковата молба ответните страни оспорили главния иск с твърдение, че са желали действието на сключените от тях договори. Евентуалният иск е бил оспорен със следните възражения: ищецът не е кредитор, тъй като обещателят не е подписал предварителния договор; твърдяната от ищеца недействителност не е противопоставими на дружество „Просперити“ ЕООД, което е придобило имота преди подаване на разглежданата исковата молба; ищецът не е увреден с продажбата на имота на дружество „Просперити“ ЕООД.

Първоинстанционният съд е отхвърлил предявените искове. Главният иск бил отхвърлен с мотив за неустановена воля на ответните страни за сключване на договори, които да не ги обвържат. Мотивите за отхвърляне на евентуалния иск са следните: неустановено качество кредитор на ищеца поради нищожност на предварителния договор за продажба и недоказаност за знание на увреждане на ищеца от страна на ответните страни.

Решението е било изцяло обжалвано от ищеца Александър Тасев с молба да се отмени и се постанови друго решение, с което се уважат предявените искове.

С подаден отговор другите страни са оспорили жалбата и освен изложените вече в първоинстанционното производство възражения са заявили и възражение за погасяване на евентуалния иск с изтекла давност.

Отговорете мотивирано на следните въпроси:

1. Кой съд е родово и местно компетентен да разгледа предявения иск ? Посочете разпоредбите от ГПК, на които се позовавате.

2. а) Какво е естеството и правната квалификация на предявения главен и евентуален иск ? б) Подлежи ли исковата молба на вписване ? в) Какви са правомощията на съда при неизпълнение на изричните му указания за вписване на исковата молба? Посочете приложимите разпоредби на ГПК.

3. Допустимо ли е съединяването на исковете, заявено с исковата молба ?

4. Посочете елементите на фактическите състави на предявения иск, които подлежат на доказване от въззивника-ищец?

5. Относими и основателни ли са възраженията на въззиваемите срещу евентуалния иск поради това, че въззивникът-ищец няма качеството кредитор, поради неподписване от обещаателя на предварителния договор за продажба на процесния магазин и непротивопоставимост на твърдяната недействителност на купувача на процесния магазин – дружество „Просперити“ ЕООД, който го придобил преди предявяване на евентуалния иск ?

6. Допустимо ли е заявеното в отговора на въззивната жалба възражение за погасяване по давност на евентуалния иск ?

7. Кой е началния момент от който тече давностния срок на евентуалния иск ?

8. Напишете диспозитив на въззивното решение, като съобразите отговорите на горните въпроси.

Насоки за решаване на казуса

от конкурса за първоначално назначаване на съдии
в Софийски апелативен съд – ГК

По родовата и местна подсъдност на исковете

Предявени са четири иска – два установителни – за всеки от двата прехвърлителни договора и два отменителни / конститутивни / Павлови иска – за всеки . На въпроса следва да се отговори с оглед всеки от четирите иска поотделно. В конкретния случай има съвпадение както в родовата, така и в местната подсъдност и на четирите предявени иска.

Поради това ирелевантно при отговора на този въпрос е, кои от исковете са главни и кои – евентуални. Това съотношение между тях не би имало значение дори и да обуславяше различна подсъдност, тъй като дори и един от евентуалните да беше родово подсъден на по-висок по степен съд, това би обусловило родовата подсъдност и на останалите искове.

Очаква се, при отговора на този въпрос да се изследва първо родовата и едва след това – местната подсъдност.

Предявените четири иска са родово подсъдни на окръжен съд (чл. 104, т. 4 във вр. с чл. 69, т. 4 ГПК).

Исковете са местно подсъдни на Софийски градски съд (чл. 109, изр. 2). (В случая, тъй като местната подсъдност обуславя компетентност на Софийския градски съд, за неверен ще се смята отговор, че исковете са подсъдни на Софийски окръжен съд.)

Цената на иска – доколкото тя определя родовата подсъдност – следва да се определи съобразно данъчната оценка на имота – предмет на атакуваните договори (чл. 70, ал. 1 ГПК). Данни за тази данъчна оценка липсват. Цената на иска не може да се определи съобразно договорената цена по всеки от трите договори (тя е известна само за първия – предварителния – договор, за дарението цена няма, а цената на продажбата на ЕООД не е посочена).

При липса на такива данни за данъчната оценка делото би следвало да бъде оставено без движение до представянето ѝ. Независимо от това, малко вероятно е, договорената цена да надхвърля няколко пъти данъчната оценка. Поради това с достатъчна житейска вероятност може да се приеме, че независимо от неизвестността за данъчната оценка предявените искове са родово подсъдни на окръжен съд (Софийски градски съд).

По естеството и правната квалификация на исковете

Първите два (главни) иска са установителни искове. Доколкото се претендира установяване на нищожност, т.е. на липса на правни последици на сключените дарение и продажба, за верен се приема и отговорът, че исковете са установителни искове.

Доколкото при установителните искове необходима предпоставка е наличието на правен интерес, въпросът за този интерес (чл. 124, ал. 1 in fine ГПК) следва да бъде обсъден въз основа на наличните данни. Макар да няма твърдения и възражения на страните в тази посока, следва да се приеме, че такъв правен интерес е налице, доколкото уважаването на установителен иск би открило пътя към успешно провеждане на иск по чл. 19, ал. 3 ЗЗД.

Правната квалификация на този иск е чл. 124, ал. 1 ГПК във вр. с чл. 26, ал. 2, пр. 5 ЗЗД. За погрешен се смята отговор, квалифициращ тези искове по чл. 17 ЗЗД. В този текст действително се уреждат последиците на симулативната и дисимулираната (привидната и прикрита сделка), но нищожността поради симулация (привидност) е уредена в 26, ал. 2, пр. 5 ЗЗД.

Евентуално предявените искове са конститутивни, отменителни искове (Павлови искове). В случая са налице два предявени Павлови иска, всеки един срещу различни ответници.

Единият Павлов иск е предявен срещу Петър Манолов и сина му Иван Манолов (за дарението), като правната му квалификация е по чл. 135, ал. 1, изр. 1 ЗЗД.

Другият Павлов иск е предявен срещу Иван Манолов и собственото му ЕООД (за продажбата), като правната му квалификация е по чл. 135, ал. 1, изр. 3 ЗЗД.

Уважаването на втория от двата Павлови иска (този по чл. 135, ал. 1, изр. 3 ЗЗД) е обусловено от уважаването на първия (този по чл. 135, ал. 1, изр. 1 ЗЗД).

По вписването на исковата молба

В исковата молба всъщност – както вече се посочи – се съдържат четири иска.

Всички те подлежат на вписване на две различни основания – чл. 114, ал. 1, б. „а“ пр. 3, респект. пр. 4 ЗС, както и съответните им чл. 11, б. „а“ ПравВписв (независимо, че в ПравВписв няма изрична референция към чл. 135 ЗЗД).

За правомощията на съда при неизпълнение на указанията му за вписване

Съгл. чл. 114, ал. 2 ЗС на такава невписана искова молба не се дава ход. Тя следва да бъде оставена без движение до изпълнение на указанието, да бъде вписана. Такова правомощие има не само първоинстанционният съд, но и въззивният съд.

Ако обаче указанието не бъде изпълнено, а съдът независимо от това постанови решение, то ще е допустимо. Това е така, защото вписването не е условие за редовността на исковата молба. Вписването има само защитно действие спрямо ищеца, който трябва да бъде опазен от последващи прехвърляния на спорното право, които биха могли да обезсмислят водения от него процес.

Относно съединяването на исковете

Съединяването на четирите иска в едно и също производство е допустимо, тъй като те се разглеждат по един и същи процесуален ред – чл. 210, ал. 1 ГПК.

Четири иска са предявени срещу две групи ответници. Първият установителен и първият Павлов иск са срещу Петър Манолов и Иван Манолов, а вторият установителен и вторият Павлов иск са срещу Иван Манолов и „Просперити“ ЕООД.

В случая е налице и обективно, и субективно, и евентуално съединяване на искове.

За предпоставките за уважаване на отделните предявени искове

На двата иска по чл. 124, ал. 1 ГПК във вр. с чл. 26, ал. 2, пр. 5 ЗЗД

- Правен интерес (чл. 124, ал. 1 in fine ГПК)
- Сключен договор (иначе не би могла да се претендира нищожността му)
- Привидност – съгласие между страните по атакувания договор, че не желаят настъпването на правните му последици (със или без намерение да прикриват нещо чрез него)

Ще бъдат бонифицирани разсъждения в посока, с какви доказателствени средства може да се докаже привидността, както и указване на изключенията от недопустимостта на свидетелските показания при разкриване на привидност (чл. 165, ал. 2 ГПК).

На иска по чл. 135, ал. 1, изр. 1 ЗЗД

- Че ищецът е кредитор на единия от ответниците
- Че този ответник е извършил правно действие; тъй като в случая действието е договор, съответник следва да е и другата страна по договора
- Че това правно действие уврежда кредитора
- Че длъжникът знае, че уврежда кредитора чрез действието
- Вземането на кредитора е възникнало преди увреждащото действие (иначе приложим би бил чл. 135, ал. 3 ЗЗД)
- Алтернативно – или че:
 - o Действието е безвъзмездно
 - o Действието е възмездно, но третото лице (съответник) е знаело за увреждането

На иска по чл. 135, ал. 1, изр. 3 ЗЗД

- Уважен иск по чл. 135, ал. 1, изр. 1 ЗЗД (вж. за всичките му предпоставки по-горе)
- Следващо прехвърляне от приобретателя по първоначалния увреждащ договор на друго

- Алтернативно – или че:
 - o Действието е безвъзмездно
 - o Последващият приобретател е недобросъвестен
 - o Последващото прехвърляне е извършено преди вписване на исковата молба

По възраженията на ответниците

По възражението, че ищецът няма качеството кредитор

Качеството на кредитор се оспорва поради „неподписване от обещаателя на предварителния договор“. От казуса не произтича еднозначно, дали договорът изобщо не носи подпис на прехвърлителя или подпис има, но се оспорва авторството му.

По-вярно е приемането, че подпис има, но се оспорва авторството на този подпис, т.е. оспорва се автентичността на предварителния договор. Това е така, понеже се посочва, че предварителният договор е „сключен“, че първата вноска е платима при „подписването“ и че „със сключването“ била платена първата вноска. Независимо от това, поради известната двузначност комисията приема и оценява като еднакво уместни разсъждения, основаващи се както на приемането, че има само един подпис, така и на приемането, че има два подписа, но единият не е на прехвърлителя.

Ако е възприето, че има само един подпис и че прехвърлителят не е подписал изобщо предварителния договор, възражението е както относимо, така и основателно.

Ако е възприето, че има два подписа, но че този на прехвърлителя не е положен от него, възражението също ще е както относимо, така и основателно (стига да се докаже неавтентичност). Като вярно ще се възприема и поддържаното в практиката виждане, че качеството „кредитор“ не се доказва в хода на производството по чл. 135 ЗЗД.

И в двата случая ищецът Александър Тасев няма да има качеството кредитор по отношение на непаричната претенция, основана на чл. 19, ал. 3 ЗЗД (както произтича от исковата му молба). Той би бил кредитор само за вземанията за връщане на двете платени вноски по предварителния договор (по чл. 34 и чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД). Такова „алтернативно“ качество на кредитор по такива вземания Ал. Тасев обаче не е релевирал в исковата молба и съдът не би могъл служебно да го взема предвид.

По възражението, че недействителността не е противопоставима на „Просперити“ ЕООД

Възражението е относимо. Разгледано по същество е неоснователно.

Възражението всъщност имплицитно предполага уважаване на иска по чл. 135, ал. 1, изр. 1 ЗЗД срещу Петър и Иван Манолови, като се позовава на това, че произтичащата от така уважения иск относителна недействителност е непротивопоставима на крайния приобретател „Просперити“ ЕООД.

Както вече се посочи (при изброяване предпоставките за уважаване на иска по чл. 135, ал. 1, изр. 3 ЗЗД), недействителността ще засегне последващи приобретатели при няколко алтернативни предпоставки. В случая релевантна е само предпоставката „недобросъвестност“ на последващия приобретател, тъй като останалите две (безвъзмездност и придобиване след вписана искова молба) не са изпълнени.

Юридическите лица – доколкото нямат собствена психика и интелект – не могат да са недобросъвестни в тесния смисъл на думата. Те обаче следва да се считат за такива, ако недобросъвестността е налице у техен орган или доброволен представител – арг. от чл. 36, ал. 2 ЗЗД.

Такава недобросъвестност у Иван Манолов – едноличен собственик и управител на ЕООД „Просперити“ е налице. Тя произтича от приложимостта спрямо него на презумпцията по чл. 135, ал. 2 ЗЗД. Това, че при втората сделка Иван Манолов действа не като лице, договарящо с длъжника при увреждането на кредитора, а като представител на лице, придобиващо от първия по време приобретател, не отменя действието на презумпцията. Тя следва да се разпростре върху него, защото в противен случай чрез включването на конструкция било на пряко представителство, било чрез използване на персонална симулация би могло обидно лесно да се осуети целта на чл. 135 ЗЗД.

По възражението за погасяване по давност на евентуалните искове

Възражението при действието на ГПК от 2007 г. не е допустимо. То се преклудира с отговора на исквата молба – чл. 131, ал. 2, т. 5 във вр. с чл. 133 ГПК, също и ТР ОСГТК ВКС 1/2013, т. 4.

Макар на пръв поглед това възражение да не би следвало да се преклудира, доколкото се основава на като че ли безспорния факт на изтичане на период от време, несвоевременното му предявяване би могло да проточи процеса, тъй като може да се повдигне спор както за началото на давността, така и за евентуално нейно спиране или прекъсване.

Няма да се смятат за грешни отговори, в които – след като обаче е посочена недопустимостта на възражението – се изследва и въпросът за основателността му. Такова изследване е излишно, но ако е добре направено, няма да се смята за грешно.

По началния момент на давностния срок за исковете по чл. 135 ЗЗД

Според преобладаващата съдебна практика, вкл. и тази по чл. 291 ГПК, давността за иска по чл. 135 ЗЗД започва да тече не от възникването или изискуемостта на вземането на кредитора, а от момента на увреждащото действие на длъжника – така напр. Р. №7/26.01.2012 по гр.д. 456/2011 З. ГО ВКС и р. № 311/16.04.2010 по гр.д. 308/2009 4. ГО ВКС.

Комисията ще зачита и отговори, които се основават на алтернативното виждане, че при иска по чл. 135 ЗЗД не става дума за вземане, а за потестативно право на ищеца, упражнявано по съдебен ред. Тъй като по давност се погасяват само вземанията (чл. 110 ЗЗД), а други права –

само ако това е изрично предвидено в закон (напр. чл. 32, ал. 2, чл. 33, ал. 2, чл. 87, ал. 5, чл. 227, ал. 3 ЗЗД, авторски права и др.), правото по чл. 135 ЗЗД изобщо не се засяга от погасителна давност.

За диспозитива

Ще се оценяват положително диспозитиви, които отговарят на законовите и обичайни изисквания към формулировката им и които логически произтичат от аргументираните отговори на предшестващите въпроси.

Независимо от верността на аргументацията или отговорите, съпътстващи груби правни или мисловни грешки, както и вътрешна противоречивост в аргументацията намаляват оценката.

***Комисия по провеждане на конкурса
за апелативни съдии в Софийския апелативен съд – гражданска колегия***